

ОБГРУНТУВАННЯ ЗАСАД СТВОРЕННЯ ТЕХНОПАРКІВ
В АПК ТА ЇХ ФІНАНСУВАННЯSUBMISSION OF THE DEVELOPMENT OF TECHNO PARKS
IN AIC AND THEIR FINANCING

У статті розглянуто особливості створення та функціонування технопарків в Україні. Визначено їх найбільш дієві організаційні структури для аграрного сектору. Сформовано їх базис та специфіку діяльності відповідно до потреб галузі. Обґрунтовано засади здійснення фінансування діяльності технопарків в АПК. Установлено пріоритетну роль держави та фінансових установ у їх фінансовому забезпеченні.

Ключові слова: технопарк, інновації, інноваційна діяльність, фінансова підтримка, фінансування, спеціальний режим.

В статье рассмотрены особенности создания и функционирования технопарков в Украине. Определены их наиболее действенные организационные структуры для аграрного сектора. Сформированы их базис и специфика деятельности в соответствии с потребностями отрасли. Обоснованы принципы осуществления финанси-

рования деятельности технопарков в АПК. Установлена приоритетная роль государства и финансовых учреждений в их финансовом обеспечении.

Ключевые слова: технопарк, инновации, инновационная деятельность, финансовая поддержка, финансирование, специальный режим.

The article deals with the peculiarities of creation and functioning of industrial parks in Ukraine. The most effective organizational structures for the agrarian sector are determined. Their basis and specifics of activity according to the needs of the industry are formed. The principles of financing the activity of industrial parks in the agroindustrial complex are substantiated. The priority role of the state and financial institutions in their financial security has been established.

Key words: technopark, innovation, innovative activity, financial support, funding, special mode.

УДК 330.3:338.2

Думанська І.Ю.

к.е.н., доцент кафедри міжнародних економічних відносин
Хмельницький національний
університет

Постановка проблеми. Сьогодні в більшості розвинутих країн світу ключовими складниками інфраструктури, що забезпечує функціонування інноваційної моделі агропромислового комплексу, є технопарки. Розуміючи їх актуальність та доцільність, держава запроваджує для них особливу економічну політику, яка охоплює надання податкових та кредитних пільг, цільове фінансування окремих інноваційних розробок, державне замовлення на інноваційну продукцію тощо.

Разом із тим розвиток технологічних парків України є прямо залежним від якісної системи фінансового забезпечення з відповідною організаційною структурою. Як результат, питання фінансування технопарків в АПК, а також пошук актуальних організаційних форм та засад їх діяльності набувають особливої актуальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Фінансовому забезпеченню інноваційних структур присвячено низку наукових праць вітчизняних і зарубіжних учених, таких як О. Андросова, Є. Бесараб, М. Крупка, О. Кузьмін, Б. Твісс, М. Хучек, Й. Шумпетер та ін. Разом із тим вивчення й аналіз опублікованих праць із цієї проблематики дали можливість зробити висновок, що питання фінансового забезпечення інноваційної діяльності технопарків вітчизняного АПК та їх організаційної структури є недостатньо розробленими як у науковому, так і в організаційно-практичному аспектах.

Постановка завдання. Метою статті є обґрунтування засад створення технопарків в АПК та їх фінансування.

Виклад основного матеріалу дослідження. Відповідно до Закону України «Про спеціальний

режим інноваційної діяльності технопарків» [1], у країні нараховується 16 технопарків, із яких функціонує вісім, чотири не працюють через відсутність фінансування, а чотири проходять стадію державної реєстрації.

Майже за 10 років свого функціонування, включаючи і стартовий період, українські технопарки реалізували 116 інноваційних проектів на суму 12 259,5 млн. грн., у тому числі на експорт – 1,7 млрд. грн.; створено 3 250 робочих місць; отримали державну підтримку – 480 млн. грн. І майже вдвічі більше перерахували податків до державного бюджету – 900 млн. грн. [2, с. 7].

Два провідних технопарки – «Інститут електрозварювання імені Є.О. Патона» та «Інститут монокристалів» – забезпечують 9% випуску інноваційної продукції всіх українських технопарків [3, с. 75]. Досвід же агропромислового комплексу невтішний, хоча саме цей сектор економіки вимагає створення даних інституційних структур з огляду на втрату властивостей біологічних інновацій у разі їх фізичного старіння.

У цілому діяльність технопарку має сприяти формуванню моделі організації науково-дослідних, дослідно-конструкторських робіт і створенню виробництва високотехнологічної наукоємної продукції галузей вітчизняної промисловості зі збереженням гнучких методів державного регулювання та підтримки [4, с. 17].

Сьогодні у світовому господарстві здебільшого діють три моделі створення технопарків: американська, японська й європейська, або змішана. Підсумок наявних наукових дискусій та обговорень практиків констатує, що українські іннова-

ційні структури не повною мірою відповідають усталеній американській або європейській моделі.

З цього приводу, на нашу думку, слід сказати таке.

1. У будь-якій країні світу у функціонуванні технопарків присутні свої національні елементи, відмінні від традиційних – американських чи європейських, а тому формальне перенесення цих моделей без урахування національних особливостей і стану економіки – марна справа.

2. Українська економіка ще не має тих можливостей, які має економіка США і країн ЄС.

3. Реальні умови української економіки на момент створення технопарків виключали можливість використання державою методів прямої фінансової підтримки [5, с. 25].

Крім того, створення українських технопарків відбувалося в умовах ринку науково-технічної продукції, що формувався в Україні під впливом низки несприятливих факторів, а саме:

- обмеженого попиту на інноваційні пропозиції всередині країни через кризовий стан економіки: одна третина усіх підприємств збиткова, а дві третини – низькорентабельні;

- низької платоспроможності вітчизняних споживачів нової техніки;

- обмежених можливостей фінансування інноваційної діяльності з державного бюджету;

- відсутності зацікавленості фінансових і банківсько-кредитних систем у підтримці інноваційних проектів;

- наявності конкуренції на внутрішніх ринках із боку західних фірм – розробників технологій, виробників і постачальників матеріалів, устаткування й технологій у цілому;

- прагнення західних замовників без скільки-небудь істотних інвестицій комерціалізувати у своїх інтересах наявний в Україні науковий потенціал, передусім із технологій подвійного призначення;

- політичної нестабільності в країні [6, с. 217].

Світова фінансова криза, яка зачепила й Україну, ще більше загострила несприятливі чинники інноваційної діяльності в країні. Як результат, сьогодні виділяють такі шляхи створення технопарків:

1. Створення малих підприємств у межах університету його співробітниками, що прагнуть комерціалізувати результати власних наукових розробок. До них приєднуються інші дрібні фірми (у деяких технопарках науковці-підприємці становлять приблизно половину фірм парку).

2. Створення власних спеціалізованих дрібних фірм науково-технічним персоналом великих промислових об'єднань, який вийшов із фірми заради відкриття власної справи. Як правило, великі фірми не перешкоджають цьому, а навпаки, сприяють, оскільки отримують можливість приєдна-

тися до виробництва найновішої продукції, якщо вона виявиться перспективною.

3. Створення парку внаслідок реорганізації діючих підприємств, які хочуть скористатися пільговими умовами, що існують для науково-технологічних парків за чинним законодавством.

Значення технопарків і доцільність їх створення в Україні полягає у тому, що:

- вони є ефективною формою зближення науки і виробництва, бо скорочується до мінімуму тривалість циклу «дослідження – розроблення – впровадження»;

- у технопарках зосереджуються висококваліфіковані кадри різних спеціальностей: учені, розробники, дослідники, аналітики, інженери, спеціалісти різного профілю, що забезпечує можливість міжгалузевих досліджень;

- у технопарках зосереджується унікальне устаткування, обчислювальні центри, лабораторії, що дає змогу проводити дослідження і наукові експерименти;

- у парках фінансовий капітал представлений у найдосконаліших формах – венчурному капіталі;

- у технопарках формується «еталонне середовище» з погляду як економічних, так і організаційно-географічних умов для створення нових, наукомістких виробництв, що відповідають сучасним вимогам розвитку суспільства.

Основною метою діяльності науково-технологічних парків та інших подібних організаційних формувань є:

- фінансова та організаційна підтримка інноваційної діяльності підприємницьких структур, стимулювання розроблення і виробництва принципово нових високотехнологічних видів продукції, сприяння впровадженню у практику нових технологій і винаходів;

- сприяння формуванню ринкових відносин у науково-технічній сфері, заохочення конкуренції між суб'єктами інноваційної діяльності шляхом залучення вільних фінансових ресурсів для їх цільового, ефективного використання у межах реалізації програм (проектів) із виробництва наукомістких продуктів;

- участь у розробленні, проведенні експертизи, конкурсах із вибору і реалізації місцевих, регіональних і галузевих програм, які б забезпечували демонополізацію процесів створення та освоєння нових технологій, насичення ринку виробленими на їх основі конкурентоспроможними товарами;

- залучення на конкурсній основі суб'єктів малого підприємництва, вітчизняних та іноземних інвесторів до реалізації державних науково-технічних програм і проектів;

- підтримка освоєння і впровадження нових технологій і ноу-хау з використанням патентів і ліцензій [6, с. 218].

Технологічний парк в Україні – це здебільшого комплекс підприємств та організацій із визначеними науково-технічними напрямками, який об'єднує дослідження, розроблення та виробництво і на основі підприємницької діяльності забезпечує реалізацію високих технологій, виробництво конкурентоспроможної продукції. Матеріальною базою інноваційної структури є значна наукова організація і розвинена науковою, виробнича, господарська та соціальна інфраструктура, об'єкти якої зорієнтовані на розроблення й упровадження нових технологій [1–6].

Структура інноваційного регіонального технопарку представлена на рис. 1.

Основне завдання технопарку – перетворити наукові розробки на товар, корисну продукцію та вивести її на ринок зусиллями нових чи наявних підприємств.

У технопарках запроваджується спеціальний режим інвестиційної та інноваційної діяльності строком на 15 років. Він діє під час виконання проектів перших п'яти років із дати реєстрації проектів, але в межах вище значеного строку дії спеціального режиму інвестиційної та інноваційної діяльності.

Спеціальний режим ґрунтується на державній підтримці технопарків, яка здійснюється насамперед у формі пільгового оподаткування. Технопарки, їх учасники, дочірні та спільні підприємства не перераховують до бюджету суми податку на додану вартість та податку з прибутку, а зараховують їх на спеціальні рахунки. Ці кошти використовуються виключно на наукову та науково-технічну діяльність, розвиток власних науково-технологічних і дослідно-експериментальних баз.

Технопарки створюються для інтенсифікації розробок, виробництва й упровадження наукоємної конкурентоспроможної продукції; координації і взаємного погодження дій учасників технопарку, спрямованих на задоволення потреб внутрішнього ринку та нарощування експортного потенціалу країни; організаційного вдосконалення інно-

ваційної діяльності та комерційного трансферу науково-технічних розробок; залучення внутрішніх та іноземних інвестицій для вирішення завдань, що стоять перед технопарком; створення сприятливих умов становлення та розвитку малих і середніх інноваційних підприємств, що працюють у науково-технічному середовищі, у тому числі шляхом організації бізнес-інкубатора в межах технопарку; організації виробництва та широкого використання інноваційних продуктів технопарку; створення нових і збереження наявних робочих місць; іншої діяльності, що не суперечить чинному законодавству.

Місією технопарку є:

- сприяння інноваційному шляху розвитку регіону та країни у цілому;
- екологізація виробництва, продукції і територій;
- енергозбереження та альтернативна енергетика;
- забезпечення можливостей для зростання людського капіталу та культивування бізнес-цінностей через розвиток інфраструктури й надання власних послуг;
- створення мережі партнерів для розвитку інноваційних формувань, росту інноваційної активності й інноваційної привабливості екологічно безпечної продукції і сільських територій та інших пріоритетних напрямів технопарку [6, с. 223].

Державне сприяння інноваційній діяльності технопарків здійснюється шляхом державної фінансової підтримки та цільового субсидування проектів технопарків, зокрема передбачено встановлення податкових пільг та цільового субсидування. Крім того, проекти технопарку є пріоритетними для залучення коштів Української державної інноваційної компанії та її регіональних відділень.

Технопаркам надається право нараховувати прискорену амортизацію – щорічно 20% – по основних фондах груп 3 та 4. При цьому амортизація основних фондів третьої групи повинна проводитися доти, доки балансова вартість групи не становитиме нульового значення.

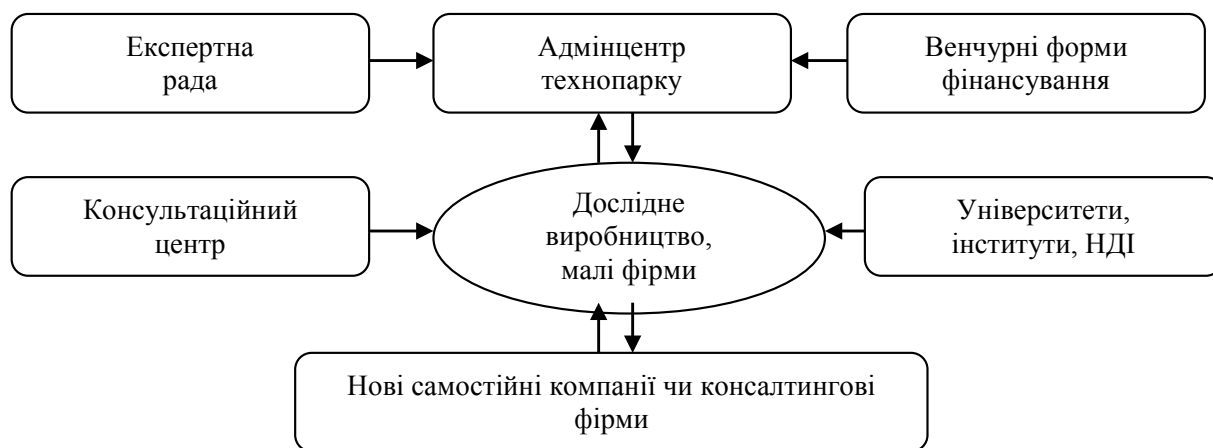


Рис. 1. Структура інноваційного технопарку [5]

Розрахунки по експортно-імпортних операціях, що здійснюються під час виконання інноваційних проектів, проводяться у строк до 150 календарних днів. Для реалізації проектів технопарків щорічно в бюджеті країни, згідно з бюджетною програмою підтримки діяльності технопарків, виділяються зазначені кошти, що спрямовуються на:

1. повне або часткове (до 50%) безвідсоткове кредитування (на умовах інфляційної індексації) проектів технологічних парків;

2. повну або часткову компенсацію відсотків фінансово-кредитним організаціям за кредитування проектів технологічних парків, що були сплачені виконавцями проектів.

Окрім того, для реалізації інноваційних проектів технологічним паркам, їх учасникам та спільним підприємствам, що здійснюють проекти технологічних парків, державою надаються цільові субсидії у вигляді:

- звільнення від увізного мита під час увезення до України для реалізації проектів технологічних парків нового обладнання та комплектуючих, а також матеріалів, об'єктів інтелектуальної власності, що не виробляються в Україні;

- видачі податкового векселя на суму імпортного ПДВ;

- перерахування податку на прибуток на спеціальний рахунок технопарку для цільового вико-

ристання (80% йде на науково-дослідницьку діяльність, 20% – на виплату відсотків по кредитах);

- інвестиції з-за кордону на п'ять років звільнюються від увізного мита та ввізного ПДВ;

- прибуток звільнюється від податкообкладання на три роки на 100% та ще на три роки на 50%;

- залучені інвестиції виводяться зі складу валового прибутку;

- на період освоєння земельної ділянки проект звільнюється від плати за землю;

- кошти, що поступили в іноземній валюті від реалізації продукції (продаж товарів, виконання робіт, надання послуг) технопарком, учасниками та СП, не підлягають обов'язковому продажу. Спеціальний режим інноваційної діяльності вводиться для технопарку строком на п'ять років та діє у разі реалізації проектів технологічного парку [7, с. 110].

Засади фінансування діяльності технопарків представлено на рис. 2.

Звичайно, українська економіка ще не має тих можливостей, які має економіка США і країн ЄС, а тому реальні умови вітчизняної економіки на момент створення технопарків виключали і виключають сьогодні можливість використання державою методів прямої фінансової підтримки.

Отже, урядовими структурами України було прийнято рішення використовувати непрямі



Рис. 2. Засади фінансування технопарків в Україні [6, с. 223]

методи, тобто різні форми податкових та митних пільг і преференцій.

Теорія і практика інноваційної діяльності динамічно розвивається, постійно вдосконалюючи організаційну структуру технопарків та інноваційних структур інших типів, тому потрібно постійно вивчати світовий досвід їх функціонування і гнучко реагувати на будь-які прогресивні зміни.

Висновки з проведеного дослідження. Для здійснення в АПК позитивних економічних, соціальних та екологічних зрушень, забезпечення ефективного функціонування суб'єктів аграрної сфери і розвитку сільських територій необхідно створити інноваційний технологічний парк і відповідні умови та механізми його функціонування.

На завершення слід зазначити, що для успішної активізації діяльності та ефективного функціонування технопарків в умовах трансформаційних змін національної економіки необхідне їх комплексне фінансування. Подальші дослідження у цій сфері доцільно спрямувати на виявлення нових та детальніше вивчення механізму й специфіки окреслених напрямів фінансування інноваційної діяльності технопарків України.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Закон України «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технопарків» від 12.01.2006 № 333-XIV. Відомості Верховної Ради України. 2006. № 22.
2. Технологічні парки: світовий та український досвід / За ред. Д.В. Табачника. Київ: ТП ІЕЗ, 2004. 48 с.
3. Мазур О.А. Технопарк інститута електросварки ім. Е.О. Патона НАНУ: результати і перспективи. Наука і інновації. 2008. № 1. С. 74–80.
4. Семиноженко В. Технологічні парки в Україні: перший досвід формування інноваційної економіки. Економіка України. 2004. № 1. С. 16–21.
5. Мазур О.А., Шовкалюк В.С. Технологічні парки. Світовий та український досвід: монографія. К.: Прок-Бізнес, 2009. 70 с.

6. Стельмашук А.М. Проектування інноваційного аграрного технопарку як основи сталого розвитку сільського господарства. Інноваційна економіка. 2014. № 2(51). С. 215–225.

7. Петрина М.Ю. Шляхи вдосконалення фінансового забезпечення діяльності технопарків в Україні. Фінанси України. 2013. № 8'2013. С. 97–112.

REFERENCES:

1. Law of Ukraine about the special regime of innovation activity of industrial parks № 333-XIV. (2006, January 12). Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny, [in Ukrainian]
2. Tabachnyk D.V. (ed.) (2004) Tekhnolohichni parky: svitovyi ta ukraïnskyi dosvi [Technological parks: world and Ukrainian experience], Kyiv: TP IEZ
3. Mazur O. A. (2009) Tekhnopark ynstytuta elektrosvarky im. E.O. Patona NANU: rezultaty y perspektyvy [Technopark of the Institute of Electric Welding them. E.O. Paton NASU: Results and Prospects]. Nauka i innovatsii, no 1, pp. 74-80.
4. Semynozhenko V. (2004) Tekhnolohichni parky v Ukraini: pershyi dosvid formuvannia innovatsiinoi ekonomiky [Technological parks in Ukraine: the first experience in the formation of an innovative economy]. Ekonomika Ukrainy, no1, pp. 16-21.
5. Mazur O. A., V. S. Shovkaliuk (2009) Tekhnolohichni parky. Svitovyi ta ukraïnskyi dosvid [Technological parks. World and Ukrainian experience]. K.: Prok-Biznes (in Ukrainian)
6. Stelmashchuk A. M. (2014) Proektuvannia innovatsiinoho ahrarnoho tekhnoparku yak osnovy staloho rozvytku silskoho hospodarstva [Designing of an innovative agrarian technological park as the basis of sustainable development of agriculture]. Innovatsiina ekonomika, vol. 51, no.2 pp. 215-225.
7. Petryna M. Yu. (2013) Shliakhy vdoskonalennia finansovoho zabezpechennia diialnosti tekhnoparkiv v Ukraini [Ways to improve the financial support of the technology parks in Ukraine]. Finansy Ukrainy, no. 8, pp. 97-112.

Dumanska I.Y.

Candidate of Economic Sciences,
Senior Lecturer at Department of International Economic Relations,
Khmelnitsky National University

SUBMISSION OF THE DEVELOPMENT OF TECHNOPARKS IN AIC AND THEIR FINANCING

The article deals with the peculiarities of creation and functioning of industrial parks in Ukraine. The most effective organizational structures for the agrarian sector are determined. Their basis and specifics of activity according to the needs of the industry are formed. The principles of financing the activity of industrial parks in the agroindustrial complex are substantiated.

Technological park of Ukraine is, in the majority of cases, a complex of enterprises and organizations with defined scientific and technical directions, which combines research, development and production and, on the basis of entrepreneurial activity, ensures the implementation of high technologies and the production of competitive products.

The main task of the technopark is to turn scientific research into goods, into useful products and bring them to the market with the efforts of new or existing enterprises.

State assistance to the innovation activity of technoparks is carried out through state financial support and targeted subsidization of technology parks projects.

On this occasion, in our opinion, it is necessary to say the following.

1. In any country in the world, the functioning of technological parks has its own national elements, different from traditional ones - American or European, and therefore the formal transfer of these models without taking into account national characteristics and the state of the economy is a worthwhile business.

2. The Ukrainian economy does not yet have the capabilities that the US and EU economies have.

3. The real conditions of the Ukrainian economy at the time of the creation of industrial parks excluded the possibility of using state direct financial support methods.

In addition, the creation of Ukrainian technology parks took place in the market of scientific and technical products, which was formed in Ukraine under the influence of a number of unfavorable factors.

Of course, the Ukrainian economy does not yet have the capabilities that the US and EU economies have, and therefore the real conditions of the domestic economy at the time of the establishment of industrial parks have excluded and exclude today the possibility of using the state of direct financial support methods.